

การก้าวขึ้นสู่โครงสร้างอำนาจระดับชาติของคนไทยเกาะกงในกัมพูชา

THE ASCENT TO NATIONAL POWER STRUCTURE OF THAI KOH KONG IN COMBODIA

จตุรินทร์ ขวัญเนตร*

Jutinan Kwunnate

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยและกระบวนการก้าวขึ้นสู่โครงสร้างอำนาจระดับชาติของคนไทยเกาะกงในกัมพูชา ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเลือกวิธีวิทยาการวิจัยเครือข่ายสังคมแนวเศรษฐศาสตร์การเมือง ซึ่งเป็นการวิจัยที่บูรณาการการศึกษาในระดับจุลภาค (Micro level) และระดับมหภาค (Macro level) ร่วมกัน ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการขึ้นสู่โครงสร้างอำนาจระดับชาติของชนชั้นนำคนไทยเกาะกงตั้งแต่สมัยตกอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส จนกระทั่งเมื่อสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองและสงครามภายในประเทศสิ้นสุดลง พร้อมกับปรากฏการณ์การขึ้นสู่โครงสร้างอำนาจระดับชาติของเหล่าผู้นำพลพรรคไทยนั้น สามารถสรุปได้ว่า กระบวนการก้าวขึ้นสู่โครงสร้างอำนาจระดับชาติของคนไทยเกาะกงนั้นเกิดจากการรวมตัวของคนไทยเกาะกง เพื่อสร้างเครือข่ายทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีลักษณะของเครือข่ายด้านอุดมการณ์ถือเป็นเครือข่ายสำคัญประการแรกที่ปรากฏขึ้นและอยู่คู่กับเครือข่ายด้านการเมืองและการทหารเสมอ การผสมผสานกันของเครือข่ายทั้งสามนำไปสู่การก่อรูปของโครงสร้างอำนาจระดับชาติในกัมพูชาภายใต้เงื่อนไขเชิงบริบทของสังคม เศรษฐกิจ ยามสงคราม และการเมืองที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของการตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศสจากการล่าอาณานิคมและการเกิดสงครามกลางเมืองภายในประเทศตลอดช่วงเวลายาวนานกว่า 1 ศตวรรษ บนฐานทางวัฒนธรรมและทุนทางสังคมของความเป็นเครือญาติระหว่างคนไทยและคนไทยเกาะกงที่มีร่วมกัน

คำสำคัญ: โครงสร้างอำนาจ, เครือข่ายชนชั้นนำ, คนไทยเกาะกง

ABSTRACT

This research aimed to study the factor and process of being the ascent to the national power structure of Thais Koh Kong in The ascent to national power structure of Thai Koh Kong in Cambodia. The researcher selected qualitative research methodology on social network in political economy and integrated between micro level and macro level together. The results showed that the

* นิสิตปริญญาเอก สาขาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

process of being the ascent to the national power structure of the Thais Koh Kong elite had been under the French-ruled until the situation of political conflicts and civil war ended and the phenomenon of being the ascent to the national power structure of the Thai leaders. The conclusion, the process of being the ascent to the national power structure of the Thais Koh Kong was the integration of the Thais Koh Kong form network in both formal and informal. The ideological network was the first prominent network, always associated, with political and military network. The integration of these the networks led to formation of a national power structure in Cambodia, under the social context, economy in war time and the political historical development of the France colonization and the civil war more than a century period on the cultural-based and social capital of the kinship between Thais and Thais Koh Kong sharing together.

Keywords: power structure, elite network, Thais koh Kong

บทนำ

เกาะกงแต่เดิมนั้นเคยเป็นของไทยมาก่อน ปรากฏหลักฐานสำคัญเมื่อปี พ.ศ. 2398 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระบรมราชโองการให้ตั้งเกาะกง โดยพระราชทานนามเมืองนี้ว่า เมืองปัจจันตคีรีเขตร เพื่อให้เป็นเมืองหน้าด่านทางชายฝั่งทะเลตะวันออกของไทย เนื่องจากเป็นเมืองที่มีเขตติดต่อกับเขมรและญวน เหตุที่รัชกาลที่ 4 พระราชทานนามเกาะกงว่า ปัจจันตคีรีเขตร ก็เพื่อให้คล้องจองกับชื่อเมืองประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งอยู่ทางด้านภาคตะวันตกของไทย ซึ่งตั้งอยู่ในแนวรุ้ง (Latitude) เดียวกัน¹ ถึง พ.ศ. 2422 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระองค์เจ้าสายสนธิทวงศ์จัดตั้งสถานีทหารเรือขึ้นตามชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกที่เมืองชลบุรี บางพระ อำเภอบางละมุง เมืองระยอง เมืองแกลง เมืองจันทบุรี อำเภอลง เมืองตราด เมืองปัจจันตคีรีเขตร และเกาะเสม็ดนอก เพื่อรับมือกับภัยคุกคามจากฝรั่งเศสทางทะเล

การส่งมอบตราดให้กับฝรั่งเศสนั้นเกิดจากเหตุการณ์วิกฤต ร.ศ.112 ในวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2436 ที่ปากแม่น้ำเจ้าพระยา เรือรบฝรั่งเศสสามารถฝ่าแนวป้องกันของสยามเข้ามาทอดสมอในกรุงเทพฯ ได้ ฝ่ายฝรั่งเศสยื่นคำขาดให้ฝ่ายไทยปฏิบัติตามเมื่อ 20 กรกฎาคม โดยให้เวลาตอบ 48 ชั่วโมง ฝ่ายไทยได้ตอบข้อเรียกร้องเมื่อ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2436 แต่ไม่เป็นที่พอใจของฝ่ายฝรั่งเศส ดังนั้น ในวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2436 ฝรั่งเศสจึงประกาศตัดสัมพันธ์ทางการทูตกับไทย สองวันถัดมา (26 กรกฎาคม พ.ศ. 2436) ฝรั่งเศสได้สั่งให้ผู้บัญชาการกองเรือภาคตะวันออกไกลที่ไซ่ง่อนปิดล้อมอ่าวไทย ตั้งแต่แหลมเจ้าลายถึงบริเวณแหลมกระบัง และในวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2436 ฝรั่งเศสได้ประกาศปิดล้อมอ่าวไทยครั้งที่ 2 โดยขยายเขตเพิ่มบริเวณเกาะเสม็ด จนถึงแหลมลิง รวม 2 เขต ฝ่ายไทยจำต้องยอมรับคำขาดของฝรั่งเศสที่ยื่นไว้แต่เดิมในวันเดียวกันนั้นเอง แต่ในวันรุ่งขึ้นฝรั่งเศสถือโอกาสยื่นคำขาดเพิ่มเติมอีก โดยประกาศยึดปากน้ำและเมืองจันทบุรีไว้เป็นประกัน และบังคับให้ไทยถอนตัวออกจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงอีกด้วย ไทยจำเป็นต้อง

¹ รุ่งมณี เมฆโสภณ, คนสองแผ่นดิน, (กรุงเทพมหานคร: บ้านพระอาทิตย์, 2551), หน้า 37.

ยอมรับโดยไม่มีทางเลือก เมื่อฝ่ายไทยปฏิบัติตามคำขาดนั้นแล้ว ฝรั่งเศสจึงได้ยกเลิกการปิดอ่าวในวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2436 เวลา 12.00 น. แต่การยึดปากน้ำและเมืองจันทบุรียังคงยึดไว้ตามเดิม²

แม้ทางฝ่ายไทยปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ฝรั่งเศสบีบบังคับทุกอย่าง ฝรั่งเศสก็ยังไม่ยอมถอนทหาร ยังคงยึดจันทบุรีไว้อีกเป็นเวลานานถึง 10 ปี เป็นเหตุให้ต้องมีการตกลงทำสัญญาขึ้นใหม่อีกฉบับหนึ่งคือ อนุสัญญาลงวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2445 แต่หนังสือฉบับนี้ฝรั่งเศสไม่ยอมให้สัตยาบันและไม่ถอนกำลังออกจากจันทบุรี จึงได้ตกลงมีสัญญาอีกฉบับหนึ่ง คือ สัญญาลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2446 คราวนี้ฝรั่งเศสจึงถอนกำลังออกจากจันทบุรี แต่ได้เข้ายึดครองเมืองตราดและบรรดาเกาะทั้งหลายภายใต้แหลมสิงห์ไปซึ่งรวมถึงเกาะกงแทน ฝ่ายไทยจำต้องมอบเมืองตราดและเมืองปัจจันตคีรีเขตรให้แก่ฝรั่งเศสในวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2477

พื้นที่ดังกล่าวได้ตกอยู่ในการยึดครองของฝรั่งเศส จนถึงวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2449 จึงได้มีการตกลงทำหนังสือสัญญาขึ้นอีกฉบับหนึ่งเรียกว่า “หนังสือสัญญาระหว่างสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยามกับเปเรลลี เดนต์แห่งรีปบลีคฝรั่งเศส” ฝรั่งเศสจึงคืนเมืองตราดให้ไทยตามเดิม ฝ่ายไทยจะต้องยอมยกดินแดนเขมรส่วนใน (มณฑลบูรพา) คือ เมืองพระตะบอง เมืองเสียมราฐ และเมืองศรีโสภณ เป็นเงื่อนไขแลกเปลี่ยน แต่ปรากฏว่าเมืองปัจจันตคีรีเขตร (เกาะกง) นั้นฝรั่งเศสมิได้คืนให้ไทยแต่ประการใด เมืองปัจจันตคีรีเขตร (เกาะกง) จึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของกัมพูชาไปโดยปริยาย³ นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ผลจากเหตุการณ์ดังกล่าว ชาวบ้านเชื้อสายไทยเมื่อได้ทราบความว่าตนเองไม่ได้เป็นชาวสยามอีกต่อไปแล้วก็รู้สึกเศร้าเสียใจเป็นอย่างมาก บ้างก็พากันยอมทิ้งบ้านเรือนเรือกสวนไร่นาของตนเองและอพยพกลับเข้ามาอยู่ในดินแดนสยาม แต่ส่วนมากก็ยังรู้สึกผูกพันและเสียตายนบ้านเรือนและทรัพย์สินของตนเอง จึงไม่ยอมอพยพออกจากพื้นที่พวกเขาเหล่านี้ผ่านช่วงชีวิตที่ต้องประสบกับการตกเป็นคนอื่นบนแผ่นดินตนเองมาด้วยกัน

การกลายเป็นคนพลัดถิ่นของคนไทยเกาะกงนั้น มีลักษณะที่เรียกว่า “คนพลัดถิ่นผู้ตกเป็นเหยื่อ” (victim diaspora) จากการเคลื่อนย้ายเขตแดนประเทศ (border displacement) กลายเป็นคนพลัดถิ่นในบ้านของตนเองตามความหมายของ Rogers Brubaker โดยเป็นลักษณะของการอยู่กับที่ (staying put) เป็นชุมชนเดิมที่เปลี่ยนผ่านจากสถานะหนึ่งไปสู่สถานะหนึ่ง (transit) เท่านั้น ไม่ได้มีการเคลื่อนย้าย เรียกได้ว่าเป็นชุมชนชาติพันธุ์ที่ถูกแบ่งแยกโดยพรหมแดนรัฐ การศึกษาคนไทยเกาะกงจึงอยู่ภายใต้กระบวนการทัศน์คนพลัดถิ่นแบบสมัยใหม่ ให้ความสำคัญกับปรัชญาเจตจำนงเสรี (free will) คนพลัดถิ่นจึงไม่จำเป็นต้องถูกบังคับหรือถูกกำหนดเท่านั้น แต่สามารถกระทำการด้วยความสมัครใจได้ ในการเลือกที่จะอยู่ในถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเองและยังสามารถก้าวขึ้นมาเป็นชนชั้นนำระดับชาติของกัมพูชา จากชนกลุ่มน้อยกลายเป็นคนกลุ่มน้อยซึ่งอยู่บนยอดปริมิตของสังคมได้จนถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการก้าวขึ้นสู่โครงสร้างอำนาจระดับชาติของคนไทยเกาะกงในกัมพูชา

² หลวงสาครชเขตต์, จดหมายเหตุความทรงจำสมัยฝรั่งเศสยึดจันทบุรี, 2539, หน้า 117 - 119

³ ประมวลพระราชหัตถเลขา รัชกาลที่ 5 ที่เกี่ยวกับภารกิจของกระทรวงมหาดไทย เล่มที่ 2 ภาคที่ 3 ก. มหาดไทย.

2. เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการก้าวขึ้นสู่โครงสร้างอำนาจระดับชาติของคนไทยเกาะกงใน
กัมพูชา

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ประกอบด้วยแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง คือ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเครือข่ายชน
ชั้นนำและ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพลัดถิ่น เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดย
เลือกวิธีวิทยาการวิจัยเครือข่ายสังคมแนวเศรษฐศาสตร์การเมือง ซึ่งเป็นการวิจัยที่บูรณาการการศึกษาใน
ระดับจุลภาค (Micro level) และระดับมหภาค (Macro level) ร่วมกัน

การวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ในส่วนของการเก็บรวบรวม
ข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยจะทำการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่างๆ คือ การศึกษาเอกสาร เอกสารที่จะใช้ใน
งานวิจัยครั้งนี้มี 2 ประเภท คือ การศึกษาเอกสารชั้นต้น (Primary Data) และเอกสารชั้นรอง (Secondary
Data) เพื่อที่จะใช้เอกสารดังกล่าววิเคราะห์ให้เห็นถึงบริบทพื้นฐานทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง
วัฒนธรรมที่มีผลต่อการเกิดขึ้น และการดำรงอยู่ของคนไทย 2 แผ่นดินในเกาะกง ประเทศกัมพูชาในปัจจุบัน
การสัมภาษณ์ประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History) เพื่อศึกษาความทรงจำในอดีตของคนไทยเกาะกง และ
การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Dept Interviews) จากผู้ที่สามารถให้ข้อมูลหลัก (Key-Informants) ได้แก่ กลุ่มชน
ชั้นนำคนไทยเกาะกง กลุ่มชนชั้นนำคนกัมพูชา กลุ่มคนไทยที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ (Genetic or
Historical Analysis) โดยการนำเอาข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าวิจัยมาจัดกระทำให้เป็นระบบและหา
ความหมายแยกแยะองค์ประกอบรวมทั้งเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูลเพื่อให้สามารถนำไปสู่ความ
เข้าใจต่อการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ที่ศึกษาในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นมีตรรกะการใช้
เหตุผลอยู่เบื้องหลังที่นำมาใช้เป็นฐานในการวิเคราะห์ในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การจัดหมวดหมู่ของข้อมูลให้
เป็นระบบ เป็นการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis or Taxonomy Analysis) และการแบ่งช่วง
ทางประวัติศาสตร์ (Periodization) การวิเคราะห์กระบวนการ (Processual Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ถึง
ปฏิสัมพันธ์ของผู้กระทำ (Actor) ได้แก่ กลุ่มทางสังคม (Social Group) ชนชั้นนำ (Elite) และการวิเคราะห์
โครงสร้างทางสังคม (Structural Analysis) เป็นการศึกษาความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างเพื่อหาแบบแผน
ความสัมพันธ์ในสังคม (Pattern of Social Relationship)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่านับตั้งแต่เกาะกงตกอยู่ภายใต้การปกครองโดยฝรั่งเศสจนกระทั่งถึงพ.ศ. 2522 นั้น
ปัจจัยทางการเมืองที่มีผลต่อกระบวนการขึ้นสู่โครงสร้างอำนาจระดับชาติของคนไทยเกาะ
กง คือ ความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายด้านอุดมการณ์ เครือข่ายทางทหาร แนวร่วม และเครือข่ายทางการ
เมืองโดยมีเงื่อนไขสำคัญอยู่บนฐานของเศรษฐกิจยามสงคราม (War Economy) ภายใต้การทำสงครามจาก

ภายในและภายนอกประเทศ ในกระบวนการขึ้นสู่โครงสร้างอำนาจระดับชาติของเครือข่ายชนชั้นนำคนไทย เกะก่งนั้นมีลักษณะทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยเกิดจากการเข้าร่วมหรือรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายของปัจเจกบุคคลและองค์กรที่ยึดโยงเข้าหากัน สามารถแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ช่วงเวลา ได้แก่ การสร้างเครือข่ายชนชั้นนำคนไทยเกะก่งภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส พ.ศ. 2447 - 2497 การสร้างเครือข่ายชนชั้นนำคนไทยเกะก่งภายใต้การปกครองของรัฐบาลสมเด็จพะบรมไตรโลกนาถ พ.ศ. 2497 - 2513 การสร้างเครือข่ายชนชั้นนำคนไทยเกะก่งภายใต้การปกครองของรัฐบาลลอนนอล พ.ศ. 2513 - 2518 และการสร้างเครือข่ายชนชั้นนำคนไทยเกะก่งภายใต้การปกครองของเขมรแดง พ.ศ. 2518 - 2522

การรวมกลุ่มในนาม “คณะอิสระ” ของคนไทยเกะก่งโดยอาศัยการเชื่อมร้อยเครือข่ายกับกลุ่มเขมรอิสระและญวนอิสระ มีลักษณะของการรวมกลุ่มภายใต้เครือข่ายทางอุดมการณ์ (Ideological) แบบชาตินิยม เพื่อต้องการปลดปล่อยชนชาติของตนเองให้เป็นอิสระจากการปกครองของฝรั่งเศส การรวมตัวภายใต้เครือข่ายทางอุดมการณ์ (Ideological) ดังกล่าวนั้นมีผลในแง่ของการให้ความหมายต่อการกระทำต่าง ๆ ทางสังคมและการจัดแบ่งองค์กรทางสังคม จนกระทั่งนำไปสู่การได้รับเอกราชของกัมพูชาจากฝรั่งเศสในที่สุด

อย่างไรก็ตามการรวมกลุ่มภายใต้เครือข่ายอุดมการณ์ชาตินิยมของคณะอิสระไทยเกะก่งมีการเคลื่อนไหว ทำงานตลอดเวลา แม้กัมพูชาจะได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสแล้วก็ตาม เนื่องจากคนไทยเกะก่งตระหนักดีว่าพวกตนอยู่ในฐานะ “คนอื่น” ในถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง ต้องพิสูจน์ว่าจะชนะ และมีอำนาจอิสระในการปกครองตนเอง จึงจะอยู่ได้อย่างปลอดภัย ดังนั้นในสมัยของสมเด็จพะบรมไตรโลกนาถ คณะอิสระไทยเกะก่งจึงเชื่อมร้อยเครือข่ายของตนเองเข้ากับเครือข่ายทางการเมืองดังจะเห็นได้จากกรณีที่ นายประสิทธิ์ จิตศิลป์ หัวหน้าคณะอิสระไทยเกะก่งเข้าร่วมกับพรรคประชาชนปฏิวัติเขมรในฐานะตัวแทนของกลุ่ม เป็นการเชื่อมร้อยกับเครือข่ายทางการเมือง การเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อให้บรรลุความต้องการของกลุ่ม การเข้าร่วมกับพรรคประชาชนปฏิวัติเขมรเป็นการยอมรับถึงอำนาจที่เป็นทางการและผูกพันกับอำนาจของรัฐโดยตรง โดยมีสมเด็จพะบรมไตรโลกนาถ เป็นศูนย์กลางของอำนาจในขณะนั้น

ในสมัยรัฐบาลของนายพลลอน นอล มีการเชื่อมร้อยเครือข่ายของกลุ่มระหว่างเครือข่ายอุดมการณ์เครือข่ายทางการเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศ ขณะเดียวกันกลุ่มเครือข่ายทั้งทางด้านอุดมการณ์และการเมืองได้ยกระดับกลายเป็นเครือข่ายทางด้านทหารด้วย ได้แก่ กองกำลังของพรรคคอมมิวนิสต์เขมรกับฝ่ายเวียดกง และพลพรรคไทยเกะก่งโดยมียุทธศาสตร์ร่วมกันคือ การโค่นล้มรัฐบาลของนายพลลอน นอล

ต่อมาในสมัยปกครองของเขมรแดง พ.ศ. 2518 - 2522 เป็นช่วงเวลาแห่งความโหดร้าย ทารุณ ทั้งการลงกลุ่มผู้นำคนไทยเกะก่งไปฆ่า การใช้แรงงาน ในการโค่นล้มเขมรแดงนั้นมาจากการประสานงานร่วมกัน 5 ฝ่าย ซึ่งเครือข่ายคนไทยเกะก่งได้มีบทบาทสำคัญในเหตุการณ์ครั้งนี้ด้วย คือ⁴

กลุ่มที่ 1 นำโดย เสง สัมรินและเจีย ชิม ทางภาคตะวันออก

กลุ่มที่ 2 นำโดย บู ทอง ทางภาคอีสาน

กลุ่มที่ 3 นำโดยแปน โสวณณ์ เจีย สด และจัน ซี ปัญญาชนที่ได้รับการฝึกฝนจากเวียดนาม

กลุ่มที่ 4 นำโดยฮุน เซน กองกำลังใหม่

กลุ่มที่ 5 นำโดย ใส ภูทอง และเตี้ย บัญกลุ่มต่อต้านเขมรแดงในประเทศไทย

⁴ รุ่งมณี เมฆโสภณ, คนสองแผ่นดิน, (กรุงเทพมหานคร: บ้านพระอาทิตย์, 2551), หน้า 135-145.

ในวันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2522 กองกำลังแนวร่วมสามัคคีประชาชนกู้ชาติกัมพูชา (National United Front for Nation Salvation, Solidarity and Liberation of Cambodia) สามารถปลดปล่อยกัมพูชาโดยยึดกรุงพนมเปญได้สำเร็จ เป็นอันสิ้นสุดยุคเขมรแดง อันเป็นยุคมืดที่ยาวนานถึง 3 ปี 8 เดือน 20 วัน⁵

นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา พลพรรคไทยในเกาะกง ยุติการทำสงครามทุกรูปแบบ หลังจากได้ต่อสู้มาตั้งแต่สมัยจักรวรรดินิยมฝรั่งเศส รัฐบาลสมเด็จพระนโรดม สีหนุ รัฐบาลนายพลลอน นล และเขมรแดง รัฐบาลกลางได้ประกาศยอมรับฐานะคนไทยเกาะกงเป็นชนชาติส่วนน้อย เป็นประชาชนกัมพูชาโดยชอบธรรมทางนิตินัย เป็นแนวนโยบายแห่งชาติให้คนไทยซึ่งเป็นชนชาติส่วนน้อยมีอิสรภาพปกครองตนเอง มีสิทธิที่จะกำหนดนโยบายในการบริหารส่วนท้องถิ่นโดยยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นหลัก มีความเสมอภาคเท่าเทียมกันตามสิทธิเหมือนคนเขมรทั่วไป พร้อมกับการก้าวขึ้นเป็นชนชั้นนาระดับชาติในกัมพูชาของกลุ่มคนไทยเกาะกง โดยเฉพาะระดับแกนนำพลพรรคไทยเกาะกง⁶ ได้แก่

1. ใส่ ภูทอง อดีตสมาชิกกรรมการกลาง กรรมการเมืองพรรคประชาชนปฏิวัติและรองประธานสภาแห่งรัฐ (State Council) เทียบเท่าประมุขแห่งรัฐในขณะนั้นคือ เฮง สัมริน เป็นแกนนำของพลพรรคไทยเกาะกงเข้าประสานกับแนวร่วมสามัคคีประชาชนกู้ชาติกัมพูชาด้วยความช่วยเหลือของเวียดนาม จึงสามารถโค่นพอล พตได้สำเร็จ และเป็นผู้ที่เสนอชื่อ ฮุน เซน ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี จนได้ครองอำนาจยาวนานมาถึงปัจจุบัน

2. รุ่ง พรหมเกษร ได้รับตำแหน่งเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดเกาะกงและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประจำจังหวัดเกาะกง วางแผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างรีบเร่งโดยถือเป็นภาระหน้าที่อันสำคัญในการสร้างเมืองขึ้นใหม่

รุ่ง พรหมเกษร กล่าวว่า เป็นความภาคภูมิใจที่เราสู้มาจนกระทั่งสามารถมีชีวิตอยู่อย่างสุขสงบได้รับการยอมรับจากรัฐบาล ผมไม่เคยลืมและสำนึกในบุญคุณของพี่น้องที่ได้เสียสละชีวิตของตนเอง ที่ตรงด้านขวาของบ้านก็เอามาสร้างเป็นพิพิธภัณฑสถาน และมีการทำบุญให้ทุกๆ ปี

3. จา เรียง หรือนายจำเรียง ศิริวงศ์ (ก้านเงิน) สมาชิกแนวร่วมกู้ชาติอินโดจีน ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. 2498 ได้รับเลือกให้เป็นกำนันของเนินตะเคียน จนในปี พ.ศ. 2514 ได้ไปเป็นนายด่านอยู่ที่ท่าเรือแพรกษัตริย์ ภายหลังจากฝ่ายเขมรแดงเรืองอำนาจจึงได้หลบภัยมาอยู่ในประเทศไทย เมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2518 จนกระทั่งแนวร่วมสามัคคีประชาชนกู้ชาติกัมพูชาซึ่งประสานกับเวียดนาม โค่นล้มเขมรแดงได้สำเร็จจึงเดินทางกลับกัมพูชาอีกครั้ง นายใส ภูทอง เสนอชื่อให้เป็นรัฐมนตรีช่วยคลังและผู้ช่วยผู้ว่าการธนาคารแห่งชาติกัมพูชา ต่อมาในปีพ.ศ. 2524 จึงได้ขึ้นเป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งชาติกัมพูชา ซึ่งถือว่าเป็นผู้กุมหัวใจเศรษฐกิจของกัมพูชา⁷

4. พลเอกเตี้ย บัญ หรือนายสังวาลย์ หินกลิ้ง ปัจจุบันดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ประธานคณะกรรมการแห่งชาติเพื่อการรักษาความปลอดภัยทางทะเล แม้

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 141.

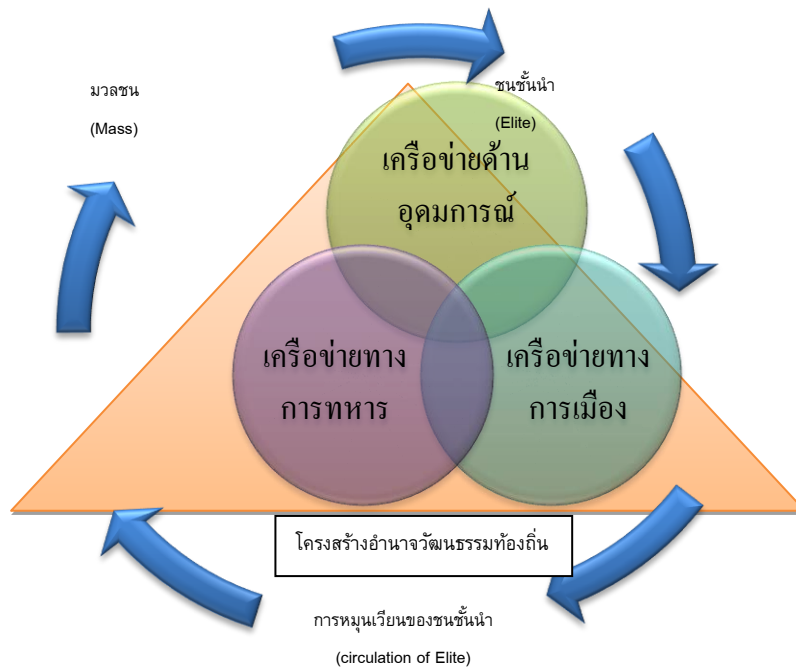
⁶ รุ่ง พรหมเกษร. สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2558, เตี้ย บัญ. สัมภาษณ์, วันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2558, ประเสริฐ ศิริ. สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2558

⁷ รุ่งมณี เมฆโสภณ, คนสองแผ่นดิน, (กรุงเทพมหานคร: บ้านพระอาทิตย์, 2551), หน้า 179-187.

ว่าเตี้ย บัญจะโตไม่ทันได้เข้าร่วมกับคณะอิสระที่ต่อสู้กันมาตั้งแต่สมัยฝรั่งเศสปกครอง แต่ในช่วงตั้งแต่สมัยของสมเด็จพระนโรดม สีหนุ เป็นต้นมาก็ได้เข้าร่วมกับอดีตคณะอิสระ จนกลายเป็นนักรบ หรือนักปฏิวัติอาชีพ โดยสิ่งที่มีอิทธิพลทางความคิดต่อเขามากคือ ประการแรก สภาพแวดล้อมที่คนไทยเกาะกงถูกกดขี่ รังแก ความเดือดร้อนภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสและเขมรเรื่อยมา ประการที่สอง แนวคิดทางการเมืองที่ได้รับอิทธิพลจากจีนและเวียดนามผ่านวิทยุปักกิ่ง ภาคภาษาไทย ต่อมาในช่วงปีพ.ศ. 2516 - พ.ศ. 2522 เตี้ย บัญได้ขึ้นดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารพลพรรคไทยเกาะกงและผู้อำนวยการคณะกรรมการการฝึกอบรบ (Military Commander of Koh Kong Province and Director of Training Directorate) จนกระทั่งเมื่อฝ่ายเขมรแดงสามารถครอบครองพื้นที่ส่วนใหญ่ได้สำเร็จ มีการใช้กำลัง ความรุนแรงอย่างป่าเถื่อน เตี้ย บัญและพลพรรคไทยส่วนหนึ่งจึงได้หนีเข้ามาหลบบริเวณบ้านไม้รูด อำเภอคลองใหญ่ ทำให้มีโอกาสได้พบกับหน่วยกำลังพล ปฏิบัติราชการพิเศษของกองทัพบก ที่รับผิดชอบตามแนวชายแดนไทย - กัมพูชา ในนาม “ส่วนโครงการ 315” หรือ “หน่วย 315” ขึ้นตรงกับศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบก หรือ ศปก.ทบ. ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ตั้งแต่ครั้งยังเป็นพันเอก ช่วงเวลานี้เอง ที่ทำให้แกนนำคนไทยเกาะกงได้ใกล้ชิดสนิทสนมกับพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ และพลเอกวิชิต ยาทิพย์ ที่เข้าทำงานใน ศปก.ทบ. ในปลายปี พ.ศ. 2517 ในฐานะทหารคนสนิท และถูกส่งไปปฏิบัติราชการลับในกัมพูชา ใช้นามแฝงว่า “รณยุทธ” ทำการฝึกกองโจร ลาดตระเวน หาข่าว โดยที่การพบกันครั้งถึงได้ว่าฐานสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างพลพรรคไทยเกาะกงกับพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ และพลเอกวิชิต ยาทิพย์ จนถึงปัจจุบัน

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าภายใต้การปกครองของรัฐบาลเขมรแดงนั้น การสร้างเครือข่ายของพลพรรคไทยเกาะกงยังคงมีลักษณะของการเชื่อมร้อยเครือข่ายระหว่างเครือข่ายอุดมการณ์ เครือข่ายทางการเมือง ทั้งภายในและภายนอกประเทศ และเครือข่ายทางการทหารทั้งภายในและภายนอกประเทศเช่นเดียวกัน โดยมียุทธศาสตร์ร่วมกันคือ การโค่นล้มรัฐบาลเขมรแดง อย่างไรก็ตามการสร้างเครือข่ายของพลพรรคไทยเกาะกงในช่วงเวลาดังกล่าวยังมีลักษณะแบบไม่เป็นทางการที่เกิดจากความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างแกนนำพลพรรคไทยเกาะกงและผู้นำทางทหารของฝ่ายไทย โดยเป็นเครือข่ายที่เข้มข้นและดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน

เมื่อเราพิจารณาถึงกระบวนการก้าวขึ้นสู่โครงสร้างอำนาจของคนไทยเกาะกงในช่วงแรกนั้น มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Pareto เกี่ยวกับการหมุนเวียนของชนชั้นนำ (The Circulation of Elite) จากผลการศึกษาพบว่า ชนชั้นนำคนไทยเกาะกงเหล่านี้จึงก้าวขึ้นสู่โครงสร้างอำนาจระดับชาติของกัมพูชา

ภาพประกอบที่ 1: กระบวนการขึ้นสู่โครงสร้างอำนาจระดับชาติของชนชั้นนำคนไทยเกาะกงในกัมพูชา

จากภาพ แสดงให้เห็นถึงการขึ้นสู่โครงสร้างอำนาจระดับชาติของคนไทยเกาะกงในยุคแรกนั้น มีลักษณะเป็นการหมุนเวียนระหว่างชนชั้นนำกับมวลชน ที่มีลักษณะผสมผสานของการเปลี่ยนสถานภาพของตนเองไปเป็นชนชั้นนำและการรวมตัวกันเพื่อต่อสู้กับชนชั้นนำเดิมที่มีอำนาจอยู่ กล่าวคือ ชนชั้นนำคนไทยเกาะกงแต่เดิมเป็นเพียงมวลชนที่เข้าร่วมรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายภายใต้อุดมการณ์ชาตินิยมและพัฒนาไปสู่การเชื่อมร้อยเครือข่ายทางการเมืองและเครือข่ายทางการทหาร ผลจากการรวมกลุ่มเพื่อสร้างและเครือข่ายดังกล่าว ตลอดจนสติปัญญาและความสามารถส่วนตัวของชนชั้นนำคนไทยเกาะกงได้ทำให้ตนเองกลายเป็นชนชั้นนำของกลุ่ม องค์การและโครงสร้างอำนาจเครือข่ายที่เกิดขึ้น กลายเป็นกลุ่มชนชั้นนำใหม่เข้าต่อสู้กับชนชั้นนำที่เป็นศูนย์กลางอำนาจในแต่ละช่วงเวลา ตั้งแต่การอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส การปกครองโดยรัฐบาลสมเด็จพระนโรดม สีหนุ การปกครองโดยรัฐบาลของนายพลลอน นล และการปกครองโดยเขมรแดง จนกระทั่งเครือข่ายของตนเองได้รับชัยชนะ

สรุปและอภิปรายผล

เมื่อผู้วิจัยได้วิเคราะห์กระบวนการขึ้นสู่โครงสร้างอำนาจระดับชาติของชนชั้นนำคนไทยเกาะกงตั้งแต่สมัยตกอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส จนกระทั่งเมื่อสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองและสงครามภายในประเทศสิ้นสุดลง พร้อมกับปรากฏการณ์การขึ้นสู่โครงสร้างอำนาจระดับชาติของเหล่าผู้นำพลพรรคไทยนั้น สามารถสรุปได้ว่ากระบวนการก้าวขึ้นสู่โครงสร้างอำนาจระดับชาติของคนไทยเกาะกงนั้นเกิดจากการ

รวมตัวของคนไทยเกาะกงเพื่อสร้างเครือข่ายทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีลักษณะของเครือข่ายด้านอุดมการณ์ถือเป็นเครือข่ายสำคัญประการแรกที่ปรากฏขึ้นและอยู่คู่กับเครือข่ายด้านการเมืองและการทหารเสมอ การผสมผสานกันของเครือข่ายทั้งสามนำไปสู่การก่อรูปของโครงสร้างอำนาจระดับชาติในกัมพูชากายใต้เงื่อนไขเชิงบริบทของสังคม เศรษฐกิจยามสงคราม และการเมืองที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของการตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศสจากการล่าอาณานิคมและการเกิดสงครามกลางเมืองภายในประเทศตลอดช่วงเวลายาวนานกว่า 1 ศตวรรษ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2406 – 2522 บนฐานทางวัฒนธรรมและทุนทางสังคมของความเป็นเครือญาติระหว่างคนไทยและคนไทยเกาะกงที่มีร่วมกัน

จากผลการศึกษาดังกล่าวจะเห็นได้ว่ากระบวนการก่อรูปของโครงสร้างอำนาจระดับชาติในกัมพูชานั้น มีลักษณะแตกต่างจากที่ Domhoff และ Mann ได้เสนอ กล่าวคือ เครือข่ายอำนาจในมุมมองของ Domhoff และ Mann ที่มองว่าเครือข่ายอำนาจหลักๆ ที่จะนำไปสู่การก่อรูปโครงสร้างอำนาจนั้นประกอบไปด้วย 4 เครือข่ายหลัก คือ เครือข่ายทางอุดมการณ์ (Ideological) เครือข่ายทางเศรษฐกิจ (Economic) เครือข่ายทางการเมือง (Political) และเครือข่ายทางทหาร (Military) หรือที่รู้จักกันในนามของ “IEM Model” โดยเน้นถึงการเชื่อมโยงเครือข่ายในลักษณะที่เป็นทางการของการจัดตั้งองค์การในการขับเคลื่อนที่จะนำไปสู่การก่อรูปของโครงสร้างอำนาจเมื่อองค์การภายใต้เครือข่ายทั้งสี่ประสานกันแนบสนิท อย่างไรก็ตามผลการศึกษาพบว่ากระบวนการก่อรูปโครงสร้างอำนาจของคนไทยเกาะกงในช่วงแรกนั้น มีลักษณะทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการอยู่ภายใต้เครือข่ายสำคัญ 3 ประการ คือ เครือข่ายด้านอุดมการณ์ เครือข่ายทางการเมืองและเครือข่ายทางการทหารบนฐานทางวัฒนธรรมและทุนทางสังคมของความเป็นเครือญาติระหว่างคนไทยและคนไทยเกาะกงที่มีร่วมกันนั่นเอง

เมื่อเราพิจารณาถึงกระบวนการก้าวขึ้นสู่โครงสร้างอำนาจของคนไทยเกาะกงในช่วงแรกนั้น มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Pareto ที่ได้แบ่งการหมุนเวียนของชนชั้นนำ (The Circulation of Elite) กล่าวคือการขึ้นสู่โครงสร้างอำนาจระดับชาติของคนไทยเกาะกงในยุคแรกนั้น มีลักษณะเป็นการหมุนเวียนระหว่างชนชั้นนำกับมวลชน ที่มีลักษณะผสมผสานของการเปลี่ยนสถานภาพของตนเองไปเป็นชนชั้นนำและการรวมตัวกันเพื่อต่อสู้กับชนชั้นนำเดิมที่มีอำนาจอยู่ กล่าวคือ ชนชั้นนำคนไทยเกาะกงแต่เดิมเป็นเพียงมวลชนที่เข้าร่วมรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายภายใต้อุดมการณ์ชาตินิยมและพัฒนาไปสู่การเชื่อมโยงเครือข่ายทางการเมืองและเครือข่ายทางการทหาร ผลจากการรวมกลุ่มเพื่อสร้างและเครือข่ายดังกล่าว ตลอดจนสติปัญญาและความสามารถส่วนตัวของชนชั้นนำคนไทยเกาะกงได้ทำให้ตนเองกลายเป็นชนชั้นนำของกลุ่ม องค์การและโครงสร้างอำนาจเครือข่ายที่เกิดขึ้น กลายเป็นกลุ่มชนชั้นนำใหม่เข้าสู่กับชนชั้นนำที่เป็นศูนย์กลางอำนาจในแต่ละช่วงเวลา ตั้งแต่การอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส การปกครองโดยรัฐบาลสมเด็จพระนโรดม สีหนุ การปกครองโดยรัฐบาลของนายพลลอน นล และการปกครองโดยเขมรแดง จนกระทั่งเครือข่ายของตนเองได้รับชัยชนะ

ขีดจำกัดของการใช้แนวคิดเกี่ยวกับตัวแบบเครือข่ายชนชั้นนำในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าแนวคิดเกี่ยวกับตัวแบบเครือข่ายชนชั้นนำที่นำเสนอโดย ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ ไว้ 2 สำนักใหญ่ๆ คือ สำนักอเมริกัน สำนักเยอรมัน และผู้วิจัยได้นำเสนอตัวแบบของสำนักอิตาลีเข้ามาในการวิเคราะห์เพิ่มเติมนั้น ยังมีข้อจำกัดในการวิเคราะห์เครือข่ายชนชั้นนำคนไทยเกาะกงในโครงสร้างอำนาจระดับชาติของกัมพูชาเนื่องจากตัวแบบดังกล่าวยังขาดมิติที่สำคัญ นั่นคือ มิติทางวัฒนธรรม ซึ่งกัมพูชามีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์

มีความเข้มข้นสูง ที่ส่งผลต่อความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์ ทางเศรษฐกิจและการเมือง โดยที่กลุ่มคนไทย เกาะกงได้ได้ระดมทรัพยากรทุกชนิดมาเพื่อสร้างทุนทางการเมืองจนกระทั่งสามารถก้าวขึ้นสู่โครงสร้างได้ สำเร็จและดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน โดยสามารถในการเข้าถึงมิติโครงสร้างอำนาจทางวัฒนธรรมท้องถิ่น นั้น หมายถึงว่าทุนทางการเมือง คือการระดมทรัพยากรต่าง ๆ มาใช้เพื่อการขึ้นสู่โครงสร้างอำนาจและใช้ในการ ผลิตซ้ำเพื่อรักษาอำนาจไว้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

จรัญ โยบรียงค์. **รัฐบาลทมิฬ**. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2528.

เตี้ย บัญห์. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จุดเน้นที่ ขวัญเนตร เป็นผู้สัมภาษณ์, วันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2558

ประมวลพระราชหัตถเลขา รัชกาลที่ 5 ที่เกี่ยวกับภารกิจของกระทรวงมหาดไทย เล่มที่ 2 ภาคที่ 3 ก. มหาดไทย, 2513.

ประเสริฐ ศิริ. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จุดเน้นที่ ขวัญเนตร เป็นผู้สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2558.

รุ่ง พรหมณเฑียร. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จุดเน้นที่ ขวัญเนตร เป็นผู้สัมภาษณ์, 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2558.

รุ่งมณี เมฆโสภณ . **คนสองแผ่นดิน**. กรุงเทพมหานคร: บ้านพระอาทิตย์, 2551.

หลวงสาครคชเขตต์, **จดหมายเหตุความทรงจำสมัยฝรั่งเศสยึดจันทบุรี**, 2539, หน้า 117 - 119

David Knoke. **Political Networks: The Structural Perspective**. Cambridge: Cambridge University Press. 1990

G. William Domhoff. **Who Rules America: power and politics (Fourth Edition)**. 2002.

p.cm.<http://www.ccs.neu.edu/home/perrolle/archive/Ethier-SocialNetworks.html>